

Inspiratiedag Gezinscoaching

11 december 2024

Belpaire gebouw Brussel

Verslag sessie 'Vertrouwen opbouwen in het bijzonder bij gezinnen in een zeer kwetsbare situatie'

Bijdragen van:

- Yara Mertens (gezinscoach Huis van het Kind Leuven)
- Laura Wittevrongel (gezinscoach KiDO-team Oostende (KiDO = kinderen van ouders met verslavingsproblematiek))
- Katleen Heussen (trajectondersteuner DeLink), verontschuldigd: Nebahat Deveci (opgeleide ervaringsdeskundige DeLink)

Procesbegeleidster: Claudia Di Vaio (sociaal werker bij Kind & Gezin, Opgroeien)

Verslaggeefster: Elisabeth Adriaens (Gezinswetenschappen, Odisee hogeschool)

Vooraf: *het verslag betreft een proeve van weergave, maar mogelijks zijn door de verslaggever in functie van haalbare verslaggeving bepaalde formuleringen gewijzigd, of bepaalde elementen niet genotuleerd. Wanneer een naam vermeld wordt in het verslag, dan beogen de zinnen zo veel mogelijk recht te doen aan datgene dat gezegd werd, zonder dat de in dit verslag gebruikte formulering integraal of als citaat aan de betrokken spreker kan worden toegewezen. De grijze tussentitels werden louter in functie van structuur achteraf toegevoegd.*

Overzicht

1.	Vertrouwen opbouwen als gezinscoach: getuigenis.....	2
2.	Grenzen bewaken als gezinscoach (?!): selectieve zelfonthulling, authenticiteit, transparantie, gedeelde kwetsbaarheid, professionele nabijheid en verbinding van mens tot mens.....	2
3.	Welke gegevens deel je als gezinscoach met anderen?	4
4.	Andere factoren die de vertrouwensband tussen gezinscoach & gezin ondersteunen	5
5.	Casus KiDO-team: toelichting & vragen uit de groep	6
6.	Terug over het vertrouwen... ..	8
7.	Rol als gezinscoach (t.a.v. gezinnen en andere hulverleners).....	10
8.	Belang van samen-werken met ervaringsdeskundigen & meertaligheid & culturele diversiteit .	11

1. Vertrouwen opbouwen als gezinscoach: getuigenis

De sessie start met een **video-getuigenis** waarin een mama vertelt over **vertrouwen en een vertrouwensband opbouwen**, na een periode zonder vertrouwen in anderen. De mama vertelt hoe ze direct een klik voelde met de gezinscoach. Eerst wachtte ze een week om te zien hoe het was, maar de mama merkte dat bij elk contact het met elkaar in gesprek gaan erg goed aan voelde, waardoor ze vrij snel veel kon en durfde vertellen aan de gezinscoach. Deze band zorgde er ook voor dat ze, na een periode van niemand meer te durven vertrouwen, toch terug durfde het vertrouwen een beetje op te bouwen. Ook na enkele jaren heeft de mama het gevoel dat ze nog steeds de gezinscoach kan vertrouwen en alles kan delen, ook al hebben ze ups en downs gekend.

Enkele **belangrijke succesfactoren** volgens de mama: (1) vertrouwen dat de gezinscoach geen elementen ging doorvertellen (achter de rug tegen iemand anders), (2) aanvoelen dat de gezinscoach er echt voor de mama was, (3) het gegeven dat de gezinscoach niet zoals de andere begeleidingen na zes maanden of een jaar het traject moest beëindigen, maar de tijd kan nemen die nodig is...

2. Grenzen bewaken als gezinscoach (?!): selectieve zelfonthulling, authenticiteit, transparantie, gedeelde kwetsbaarheid, professionele nabijheid en verbinding van mens tot mens

Vraag uit groep: in hoeverre gaat het vertrouwen tussen het gezin- de cliënt - de mama en de gezinscoach? Soms ervaren we dat een cliënt erg aanklampend de gezinscoach gaat benaderen en als vriendin gaat beschouwen. Hoe bewaak je als gezinscoach je grenzen?

Yara Mertens: bij sommige mama's is het duidelijk, bv. doordat ze vertrouwd zijn met het concept van hulpverleners van tijdens hun jeugd... Zo heeft ze mama's die goed weten dat bv. dat de gezinscoach altijd terugkomt, en haar dan ook gewoon bij de voornaam aanspreekt en niet als "hulpverlener"... De gezinscoach geeft wel aan dat als de mama over haar spreekt tegen anderen, ze best wel kan aangeven dat het over (één van) haar hulpverlener(s) gaat... Dit is ook een belangrijk aspect in de samenwerking met andere professionals. Bij andere gezinnen wordt de gezinscoach soms wel als vriendin benoemd, en dan geeft de gezinscoach wel aan dat ze hier als hulpverlener komt, en vanuit werk en dus niet als vriendin en dus ook niet in vakantie zo maar kan worden gecontacteerd...

Host Claudia Di Vaio: zijn er nog zo'n dingen? Bv. kreeg je al de vraag of je meter wil worden? Naar een feestje kan komen?

Yara Mertens: de vraag rond het meterschap heb ik nog niet gehad en ook nog niet over nagedacht 😊. Feestje of koffie of taart... dat komt wel eens voor. Ik ga niet naar een feestje in het weekend, maar ik geef dan wel aan dat ik **aansluitend op een gesprek daar wat extra tijd voor wil maken** om samen een stukje taart te eten... In het algemeen over grenzen aangeven: bij crisissen soms ook al gehad dat ik in het weekend bereikbaar ben, mits **duidelijke afspraken**. Bv. niet non-stop via gsm bereikbaar zijn, maar ik spreek af dat ik wel 2x in het weekend naar mijn gsm zal kijken en dan kan het gezin sturen bv. aan de gezinscoach: "kan je mij ajb snel bellen". Eigenlijk nog maar beperkt aantal keren moeten bespreken (in geval van zwangerschap en bij tienerjongeren)... Ze is bij sommige gezinnen al 2.5 j of 3j in het gezin en hier is nog nergens misbruik van gemaakt....

Katleen Heussen: Ik durf soms wel naar feestjes gaan (bv. hennafeest, moskee), maar ook wel steeds met grenzen. Als we op niets ingaan, houden we de gezinnen precies zo kwetsbaar... Ik ben hier in ingegroeid als begeleider, en ook met ouder worden... Ik merk wel dat dit **helpt wel om vertrouwensband te hebben**. Het helpt soms om openheid te krijgen en om iets meer van de ander terug te krijgen (omdat ze bv. jou ook in deze context zien), waar anderen blijven tegen een muur botsen... Want het is toch soms moeilijk: **in de hulpverlening lijkt het soms alsof je enkel iets mag hebben tussen 9-17u**. Tegelijkertijd is het erg belangrijk om grenzen aan te geven. Ik besef soms op fragiele momenten dat ik mijn eigen grenzen niet goed heb aangegeven...

Yara Mertens: Het is inderdaad heel belangrijk om duidelijk grenzen aan te geven. Bv. bij crisis zal ik ook altijd doorverwijzen naar telefoonnummers waar ze elk moment kon naar bellen, na bv. al zelf een gesprek te hebben gehad van drie uur en zelf heel vermoeid te zijn. **Grenzen duidelijk maken en aangeven, is dus de boodschap. En ook zeker transparant communiceren als je grenzen veranderen...**

Deelnemer uit de groep (ervaringsdeskundige uit het Huizeke in de Marollen in Brussel): Al 19 jaar begeleider van jonge gezinnen in heel precaire situaties. **Als ervaringsdeskundige is het echt heel moeilijk om grenzen te stellen, net vanuit de eigen ervaring**. Ze weet dat **de echt cruciale situaties zich soms niet voordoen tussen 9-17u**, maar bv. 's nachts: en dan heb je soms niemand waar je terecht kan. Dan is het als ervaringsdeskundige heel moeilijk om nee te zeggen, net omdat ze zelf weet hoe hard ze dit heeft gemist. En dat als ze deze bereikbaarheid nu geeft aan haar mensen, dan ervaart ze dat ze er wel mee geholpen zijn. De gezinnen weten ook dat ze als ervaringsdeskundige werkt, kennen haar gezin ook... Ze kennen zelf ook een stukje van haar leven. Het is ook vaak duidelijk omdat je meer dan professioneel-opgeleiden, vanuit je buik en eigenheid reageert. Komt ook bij gezinnen anders over... Tegelijkertijd is het waardevol dat ze als ervaringsdeskundige in duo kan werken met een sociaal werker. Ze hebben een onderlinge afspraak: ze heeft een spreekwoordelijk jasje aan met kwetsuren en ervaringen, en als ze het jasje te veel open en toe moet ritsen, dan kan ze het gezin of de situatie (even) doorgeven aan de professional. **Je hebt als ervaringsdeskundige ook echt die ruimte nodig om dit te doen en je grenzen aan te geven...**

Katleen Heussen: **ook als opgeleide hulpverlener moeten we ons kwetsbaar opstellen**. Bv. als een kind moeilijk doet, durven zeggen "*doeme* die van mij was ook om achter het behang te plakken". We **connecteren als mens**. Hoop dat iedereen in de hulpverlening intussen zo ver is, om elkaar als mens te benaderen...

Laura Wittevrongel: ik durf ook elementen uit mijn privéleven te delen, zij het wel in beperkte mate. Bv. dat ze zelf (ook) in een verbouwing zit, en waar haar partner werkt, ... Als gezinscoach of hulpverlener zie je de mensen soms veel meer dan je eigen context. Dus af en toe iets delen, maakt het gewoon normaal. Gezinnen vertellen alles tot in de diepste details (soms om hun hart te luchten (niet omdat dat de verwachtingen zijn)). **De gezinnen mogen dan op hun beurt ook een stuk weten wie de hulpverlener is, afgebakend maar...**

Deelnemer uit de groep (ervaringsdeskundige Het Huizeke): Ook onder de afgestudeerden van de Bachelor Sociaal Werk, zijn er heel veel **professionals met een rugzak**. Ze nemen hun context en bagage mee (instemming uit de groep). We hebben elkaar dus gewoon echt nodig.

Katleen Heussen: Vroeger in de sociaal werk-opleidingen: werd de professionele afstand echt als heel belangrijk aangeleerd. Terwijl we nu spreken over de **professionele nabijheid**! Naast iemand, niet voor of na iemand.

Yara Mertens: Dit levert soms ook mooi momenten op: omdat de client dan even voor de hulpverlener kan zorgen (bv. na overlijden in de context van de hulpverlener). **Echt essentieel is verbinding en authenticiteit zijn.**

Deelnemer uit de groep (ervaringsdeskundige Het Huizeke): Als brugfiguur aan een Brusselse schoolpoort kreeg ik onlangs de vraag van een CLB-medewerker nadat alle leerlingen op medisch onderzoek waren geweest, dat bij een bepaald kindje (uit een zeer kwetsbare situatie) obesitas wordt vastgesteld. “Mogen we dit zo vertellen aan de ouders?” De ervaringsdeskundige is verbaasd dat daarover twijfel bestaat en roept op om toch telkens naar de ouders heel open te communiceren, zonder aarzelen. Concreet in deze obesitas-casus: bespreek samen hoe het dieet haalbaar en betaalbaar kan zijn. **Wees steeds transparant en open. Mensen voelen heel snel dat de hulpverlener bochten maakt...**

Deelnemer uit de groep (brugfiguur school): Een gedeeld gevoel dat de scholen vooral opgeleid zijn in didactiek, en het sociaal-pedagogische vaak door de school helaas niet wordt meegenomen.

Katleen Heussen: Ja, **we doen mensen te kort als we het niet open communiceren**. We kunnen als hulpverleners beter eerlijk zijn en verbinding maken: hoe kunnen we je hier in ondersteunen. Wat heb je nodig om gezond te koken...? Anders gebeurt er niets met het *manneke* zijn gezondheid. (Idem bv. bij een situatie waarin de leerkracht het CLB heeft ingeschakeld omwille van de geur van een leerling...) Leerkrachten en andere professionals hebben vaak (onnodig) schrik om een eerlijk gesprek te hebben met mensen...

Yara Mertens: het is niet enkel in de sector van onderwijs en CLB tastbaar. Om een vertrouwensband te ervaren als ouder, is het nochtans essentieel om mét de ouder te praten én niet over de ouder. Je hebt vertrouwen nodig, om iets gewoon te kunnen zeggen. En om moeilijke gesprekken te voeren, die andere professionals gewoon uit de weg gaan.

Deze gezinscoach ervaart het fundamentele belang van een goed en lang en open gesprek. Als ik dit niet had gedaan, had ik naar de politie moeten gaan... **“Je mag mij alles zeggen, maar op bepaalde momenten moet ik anderen inschakelen of anderen bereiken.”** Maar wel telkens eerst heel lang samen in gesprek (blijven) gaan. En dat maakt dat soms politie niet moet worden ingeschakeld...

3. Welke gegevens deel je als gezinscoach met anderen?

(Bv. zwartwerk in kader van recht op leefloonuitkering)

Deelnemer uit de groep (ervaringsdeskundige Het Huizeke): Eerder werd over de frictie rond zwartwerk gesproken, en de vraag of een hulpverlener dit moet delen met (of: overdragen aan) een collega? Dit gegeven is zeker ook als ervaringsdeskundige erg moeilijk: je weet ook wat dit voor iemand kan betekenen.

Katleen Heussen: Wat je doorgeeft of meldt, hangt vaak af van **mandaat**: sommige nemen wel het mandaat. Ik hoor dit (bv zwartwerk met uitkering of leefloon) ... en ik ga dit als gezinscoach/trajectbegeleider zelf niet zeggen, maar het is wel belangrijk om te weten dat als de betrokken diensten er achter komen, dan dit de consequenties zijn...

Deelnemer uit de groep: Het is **geen eenvoudige afweging**: ga ik zwijgen, ga ik het terug voorleggen aan het Sociaal Comité: maar wat met de balans tussen goede dagbesteding (ondanks zwartwerk) vs.

bestrafing (omwille van het zwartwerk)... Net die afweging goed maken, maakt je een goede sociale professional.

Yara Mertens: Echt belangrijk om hier **transparant over te communiceren** naar de cliënt: dit zijn de gevolgen. En ook je eigen professionele samenwerkingen beschermen en je eigen grenzen aangeven: bv. als je de volgende keer naar het OCMW gaat [en daar dus dit zwartwerk verzwijgt], ga ik wel niet met je mee.... Dan is het verder tussen de gezin en het OCMW... Op die manier kan je als gezinscoach je eigen grenzen aangeven. Dus enerzijds: wat is je mandaat, en heel open dat vertrouwen benoemen en er voor zorgen dat het niet in gevaar komt en anderzijds duidelijk je **grenzen** aan geven, want anders wordt het snel heel fake...

Laura Wittevrongel: Als ze als professional meegaat met een gezin of mama of kind (vanuit het KiDO-team), krijgt ze vaak namens de cliënt de vraag om niet te zeggen wie ze is. Want inderdaad, dan wordt de verslavingsproblematiek meteen voorwerp van het gesprek met de andere hulpverlener of instantie, met als volgende vraagstelling: “gebruik je nog?”. Laura stelt zich wel voor als het gevraagd wordt, maar zal dan wel mee bewaken dat de verslaving vervolgens niet het thema wordt voor het gesprek.

“Wat doe je? Ga je mee met hen gaan liegen? Of ga je de waarheid zeggen?” Het is geen evidentie...

4. Andere factoren die de vertrouwensband tussen gezinscoach & gezin ondersteunen

Deelnemer uit de groep (ervaringsdeskundige Het Huizeke): Soms bouwt een vertrouwensband ook sneller op door andere factoren, bv. een **gedeelde Afrikaanse link, een zelfde taal**, ... Ze geven ingang en je kan ze als professional of ervaringsdeskundige ook inzetten als tool om ingang te krijgen bij gezinnen.

Deelnemer uit de groep (brugfiguur school): we zien bv. dat bij Marokkaanse gezinnen **eten heel belangrijk** is. Afhankelijk van de werkgever, mag je wel of niet als hulpverlener eten en drinken (aanvaarden) bij gezinnen. Soms bots je daar als hulpverlener echt op als dit niet mag, of slechts heel beperkt mag.

Claudia Di Vaio: en als hulpverlener hou je je aan die voorschriften? 😊

Katleen Heussen: Toch wel verrassend hoe dit blijkbaar vandaag nog bediscussieerd wordt in sommige organisaties... Iedereen zou toch intussen **het belang van een tas koffie** gezien moeten hebben van Peter Adriaenssens? [Zie: <https://www.hoopverlening.be/> - de essentie van een kop koffie]

Deelnemer uit de groep (ervaringsdeskundige Het Huizeke): samen eten, of iets aanvaarden van drinken of eten vormt ook een stuk **culturele erkenning**, en het aanvaarden van wie ze zijn...

Deelnemer uit de groep: als hulpverlener vraag ik in een gezin soms ook bv. of men kerstmis viert... “Je bent niet katholiek, maar hier staat een kerstboom...” Op die manier kan je vrij eenvoudig interesse tonen in een andere cultuur. Het toont dat je open bent. Ook al weet je er zelf niet veel van. Anekdote: deze hulpverlener heeft nog nooit zo veel gegeten als tijdens de Ramadan. Soms is hier wel wat creativiteit voor nodig, bv. als je enkel maar op huisbezoek mag gaan bij een concrete (hulp)vraag. Dan laat je het gezin in kwestie een eenvoudige vraag stellen, zodat je organisatorisch in orde bent, en kan je wel samen de Iftar vieren. Deze professional en haar collega's zullen ook zelden iets afslaan als hen

iets wordt meegegeven. Het is écht een manier voor gezinnen en cliënten om hun **dankbaarheid** te tonen, iets terug te doen en een stuk de balans te herstellen...

Deelnemer uit de groep (brugfiguur school): We merken ook de voordelen van “samen eten, of zelf iets meebrengen om samen te eten”. Elke maand wordt een ontmoetingsmoment georganiseerd en een infomoment voor de mama’s die ze begeleidt. Zo’n momenten trekken maar deelnemers als er wordt aangekondigd dat men iets mag meenemen om samen te eten... Dan gaat het vanzelf & zit de tafel vol

Claudia Di Vaio: Zo betekenisvol!

5. Casus KiDO-team: toelichting & vragen uit de groep

De casus betreft een situatie waarin de gezinscoach zelf als hulpverlener en als persoon tegen een muur loopt en het stroef loopt. *Omwille van vertrouwelijkheid worden geen elementen uit de casusbeschrijving opgenomen.* Laura licht enkele kantelmomenten toe in de begeleiding tot nog toe, en het spanningsveld rond ervaren vertrouwen op belangrijke aspecten, en afwezigheid van vertrouwen in de gezinscoach op (kleinere?) elementen.

Het een en ander toont **de broosheid van het vertrouwen**.

De vraag die voorligt voor de groep: hoe kan de band tussen cliënt en gezinscoach behouden blijven, waarbij men wel aan de slag kan gaan met de hulpvraag, de diverse levensdomeinen... Voor de goede orde, wordt ook de visie van het KiDO-project meegegeven: middelengebruik sluit niet per se goed ouderschap uit, maar het houdt wel risico('s) in.

Verklarende vragen vanuit de groep met respectievelijke antwoorden (zonder vermelding van namen):

Waar doe je je begeleidingen? **Out-reachende aanpak:** overal waar de auto en de client zich bevindt. Hoek van straat waar de partner woont, op het eigen bureau, op elke plaats die wordt voorgesteld door de cliënt,...

Impact rond type verslaving op vertrouwensband en **effect van bepaalde drug** (bv. cocaïne) die meer achterdocht en wantrouwen creëren dan andere drug (bv. cannabis).

Hoe ga je als hulpverlener professioneel en persoonlijk om met **impact van middelengebruik op ontwikkeling van de foetus**?

- Er is vandaag heel veel focus rond het ongeboren kind. Maar project KiDO maakt heel duidelijk de keuze: we gaan **zij aan zij naast de moeder** staan. Bijgevolg hoopt men bv. om verdoken bevallen te vermijden. Als hulpverlener dan goed bewust zijn: hoe en wanneer kan je dan dit **gesprek** hierover rustig aangaan?
- Daarnaast: **schadebeperkend** proberen werken: zo kan het middelengebruik ook worden besproken in functie van ernst van risico (bv. vraag uit de groep: proberen beperken tot cannabis en zo min mogelijk cocaïne). Dit gebeurt mede samen met een dokter in het centrum zodat de risico's van de diverse middelen en rustgevendende medicatiesoorten kunnen worden besproken. Het is belangrijk(er) om dit als hulpverlener te bespreken (dan aan te geven dat het niet kan en het vervolgens te negeren)...

- Binnen gespreksvoering wordt de **optie van zwangerschapsafbreking** wel ingebracht. Maar als de mama heel duidelijk is dat ze de zwangerschap wil verderzetten, wordt daar mee verder gegaan.
- Wel wordt dan **realiteitszin** ingebracht: (1) stel bv. dat een partner ook een middelenverslaving heeft, dan wordt de haalbaarheid van zijn rol en aanwezigheid wel besproken... (2) Of stel bv. dat een mama een tweede keer zwanger is, nadat het eerste kind geplaatst werd – dan wordt wel besproken dat de start niet blanco is. Dat men als het ware geen nieuwe kans heeft, maar het een kans is met twintig stappen achteruit... We moeten er niet van uitgaan dat een tweede kind automatisch ook geplaatst zou worden, maar als professional moet je wel duidelijk aangeven dat het risico op een leven onder de spotlights van de jeugdrechtsbank, voor een nieuwe baby, reëel is. Iemand uit de groep: “het verleden plakt aan iemand en blijft die persoon volgen”. (3) Maar je kan als gezinscoach-professional ook al de realistische kijk binnenbrengen rond de gevolgen op het moment van de bevalling: bv. na afname urinestaal – het toewijzen van het kind aan het ziekenhuis, op basis van hoogdringende maatregel via het parket... Ofwel: pogen op voorhand een netwerk te bouwen rond de mama en afdoende medische zorg laten aanbieden, en vermijden dat de bom plots ontploft op moment van de bevalling. Er wordt ook binnen de groep verwezen naar het project in Limburg rond “**Veilig en omringd van in de buik**”: dit project gaat over zorg tijdens zwangerschap en daarna...
- Hierover een goed gesprek kunnen voeren, met elementen van x-aantal jaar geleden, is ook een **voordeel van langdurige hulpverlening**.

Over welk **netwerk** beschikt de mama? Zijn er **andere hulpverleners** betrokken?

Hoe kan je in quasi-uitzichtloze situaties toch tot een **kantelmoment** komen? Wie kan dit ook bieden? Bv. een vijfjarige dochter bij een moeder die voor de vierde keer zwanger is die plots haar mama een confronterende vraag stelt, met een impact die vele malen groter en effectiever is dan de honderden gesprekken van hulpverleners daarvoor. “Geen enkele hulpverlener kon doordringen zoals de vijfjarige dochter dat bij de mama heeft gedaan”.

Een andere vraag betreft het peilen naar **welke waarden, normen, gevoelens, wil de mama dat haar kind heeft?** En welke van die waarden, gevoelens, normen wil ze zelf doorgeven als mama? Kan ze aangeven hoe ze haar kind graag ziet opgroeien? Hoe vind je als gezinscoach die ingang bij haar? “**Als je op juiste moment het juiste haakje vindt, kan het plots een hele draai maken.**”

Hoe kan je als hulpverlener laveren tussen de complexiteit en het feit dat het op alle levensdomeinen fout loopt, en tegelijkertijd de noodkreet klinkt: blijf dicht bij mij als hulpverlener? Belang van het koesteren van de mama, het warm maken en houden.... Is de vraag van een mama soms ook geen vraag naar: “**druk mij aan je hart! Hou mij vast!**”. Dat probeert men in KiDO ook te doen, bv. door naar aanleiding van verjaardagen, bezoeken, ... berichtjes te sturen.

Hoe ga je om met ouders die (na bv. een plaatsing van een ouder kind) **hoopvol zijn richting de komst van een nieuw kindje**, in de hoop het anders en beter te kunnen doen. Deze gezinnen zijn vaak erg fragiel, want riskeren een nieuw trauma... In de groep wordt ook het belang van ondersteuning van gezinnen benoemd, om zeer omzichtig om te gaan rond deze hoop of baby-van-hoop...

Kan je binnen de casus of naar de mama toe ook goede, **krachtgerichte elementen** benoemen? Belangrijk om de motivatie tot minderen van middelengebruik te benoemen, net als elke stap om niet of minder te (proberen te) gebruiken. In de maatschappij gaat ouderschap en middelengebruik gepaard

met veel veroordelingen, maar binnen en vanuit het project blijft men communiceren: “wij gaan naast jou staan”.

In de groep wordt ingestemd hoe belangrijk dit is en dat je die steunende boodschap nooit in de maatschappij hoort... Noch ervaar je animo voor een zoektocht naar een verklaring vanuit de context, achterliggende redenen, ...

Is er reeds aandacht voor **trauma-sensitieve zorg binnen drughulpverlening** (bv. voor moeders wiens middelengebruik ook gelieerd is aan eigen trauma, jeugd, ...)? Er zijn ontwenningprogramma's: in Antwerpen OP+ & De Kiem in Gent – werken traumasensitief. Maar dit zijn de enige twee in residentieel aanbod. Daar moeten we inderdaad nog meer naar toe: “Wat wil je uit de drugs halen? En hoe kan je dat op een andere manier ergens uithalen? En hoe kan dat voedend voor jou en de baby zijn?”

In de groep wordt ook de **complexiteit rond partnergeweld** geduid en de impact van de reacties van de context, het netwerk, de gemeenschap... Soms komt een kantelmoment daar bv. doordat de moeder van de moeder haar zegen geeft om bv. te vertrekken uit een gearrangeerd huwelijk met veel geweld...

Is er een mama-kind ontmoeting mogelijk bij een speltherapeut? Niet in elke regio even vanzelfsprekend, en vaak ook duur... Soms kan het Huis van het Kind iets doen. Ook bv. **bezoekruimtes** van een CAW hebben enorme wachtlijsten en soms niet vlot bereikbaar voor gezin (bv slechts via trein). (Bovendien botst het in sommige bezoekruimtes tussen de vrijwilligers (doorgaans heel goed bedoelende oud-leerkrachten en oud-sociaal werkers) en de ouder, doordat ze zeer directief kunnen zijn over hoe de ouder het moet doen...

Wat met de andere levensdomeinen? Het risico op plaatsing van een pas geboren kind, realiseert zich niet alleen door een verslavingsproblematiek, maar ook doordat er vaak grote noden zijn op **andere levensdomeinen**. Dat wordt door verschillende gezinscoaches herkend: bv. de voor de rechter noodzakelijke voorwaarde van een toekomstgerichte oplossing voor een woning, waardoor ouders daarop gaan focussen en de andere randvoorwaarden soms vergeten. (Ook hier wordt soms een onderscheid in behandeling ervaren: soms is het autonoom vinden van een toekomstige huisvesting essentieel, terwijl voor een ander gezin actief naar een noodwoning wordt gezocht...). Rond (Brusselse) **huisvesting** merkt men ook het verschil in behandeling tussen de ouders: voor het kind en de moeder vindt men soms een oplossing, maar niet voor de vader... Dat zorgt soms voor een weigering door de mama om de woonoplossing te aanvaarden, omdat men als gezin wil samenblijven.

6. Terug over het vertrouwen...

Even terug naar één van de elementen die de mama niet durft of wil delen met de gezinscoach, terwijl ze op andere vlakken wel de vertrouwensband voedt... Waarom houdt de mama dit bewust voor zich? Misschien gaat dit niet zozeer om wantrouwen, maar misschien is ze er om bepaalde redenen nog niet klaar voor? Misschien vindt ze die elementen niet zo relevant? Misschien is ze bang voor de impact van de volledige kennis over dat element? Misschien gaat het over een stukje controle hebben en houden... **Vertrouwen is een werkwoord in een hulpverleningsrelatie**. En één die ook telkens moet worden afgetoetst....

Hoe kan je als hulpverlener-gezinscoach in het KiDO-team de mama vertrouwelijkheid beloven als je bv. ernstige zorgen maakt om de foetus? In sommige settings, bv. Huis van het Kind Leuven, kan je conform de werkingsprincipes de vertrouwelijkheid van je gesprekken als gezinscoach, maar in

bepaalde mate geven. Binnen KiDO-team wordt altijd teruggekoppeld in het team. De visie van het team is: de baby zit in de buik van de mama...

Maar: kan je dat, als mama, als hulpverlener? Het gaat toch ook om baby in de buik: onrust en stress, drugs, geweld...

De beoordeling van de vraag naar vertrouwelijkheid, is natuurlijk specifiek: bv. enkel vanuit perspectief van veiligheid van de baby zou een bepaalde hulpverlener meer hulp moeten inschakelen... Maar dat antwoord verschilt mogelijks naar gelang het mandaat en hulpverleningscontext? In de groep wordt deze complexe en moeilijke zoektocht herkend, bv. binnen supervisie tussen brugfiguren: vanuit hun insteek en taken, rijst telkens ook de vraag: wat is (gedeeld) beroepsgeheim? Het wringt natuurlijk: de visie van bepaalde hulpverleners en organisaties waar net de baby centraal staat, vs. de visie van dit KiDO-project waarbij men net ook naast de mama wil blijven staan (ook al voel je dat je mogelijks bepaalde situaties of risico's zich toch gaan realiseren). Binnen het KiDO-project weerklinkt het dan bij wijze van spreken zo: **“je denkt, OH nee, de baby! Maar je denkt ook: OH nee, de mama! Je voelt ook die angst!”**

Het is moeilijk... dit gaat over vertrouwen opbouwen - maar hoe bezorgd zijn we dan als gezinscoach? En hoe ver mogen we er in mee gaan zonder iemand hier tekort in te doen? Het is echt een slappe koord... **Een ethische knoop!**

Het vraagt ook om verder te kijken... **Wat doe je, door je alarmbellen, met je bezorgdheid – binnen de vertrouwensband?** Even wachten met uitreiken naar externen of bv signaleren naar politie? Of zelf heel lang en uitvoerig in gesprek blijven gaan en het traject blijven samenlopen, en met collega's wel bespreken? Er wordt in dit kader, uit de groep, verwezen naar een zorgwekkende casus: wat als blijkt dat een ouder een kind frequent slaat. De gezinscoach koos er voor om niet meteen alle toeters en bellen te laten afgaan en de politie in te schakelen, maar eerst zelf een lang open, één op één gesprek te voeren. Daaruit bleek bv. dat dit handelen terug ging naar de cultuur en hoe mama had geleerd dat een opvoeding gebeurt... En dus is er daarrond een traject geweest. Het is een traject tussen gezinscoach en gezin kunnen blijven, zonder iemand in te betrekken. Je kan wel zeggen: dat mag niet... maar in deze casus lag het puur aan een cultureel gegeven, en dat kan je niet gaan onttrekken (uit de ouder)... en dus was dit traject de betere keuze.

Kritische succesfactor in dergelijke casussen is de mogelijkheid van de gezinscoach om een **gedeelde zorg of vraagstelling** te vinden, bv. niet op het slaan zelf focussen maar wel gaan zeggen: ik merk dit bij jouw kind – zie jij dat ook? En zo een traject aangaan (waaruit bv. kan blijken dat er veel stress in het gezin is door nieuwe zwangerschap, geen tijd om met kind in gesprek te gaan, met alle frustraties en handelingen als gevolg). Soms biedt dit mogelijkheden, en als je dan positief effect ziet bij het kind, kan je dat als gezinscoach ook weer enorm gaan **bekrachtigen** t.a.v. de mama...

Kan de gezinscoach in het geval van **intergenerationele cyclische verslavingsproblematiek**, dat ook gaan benoemen, bv. vanuit de impact voor het jonge kind? “Ik heb het verleden nooit gewild en het is mij aangedaan door mijn moeder haar verslavingsproblematiek, en eigenlijk ben ik hetzelfde bezig met mijn kinderen en ben ik hen ook een gelijkaardig verleden aan het opzadelen”. Maar om dit te kunnen doen, **heeft een mama een houvast nodig**; iets waar ze zich kan aan vasthouden. Dan pas kan je dat intergenerationele benoemen.

Dat is vaak net het probleem bij sommige mama's waarvan een kind gedwongen uit huis werd geplaatst: ze hebben **geen houvast meer**, ze voelen zich geen moeder... Alle hoop werd weggenomen en als het ware kapot gemaakt.... Men neemt op die manier ook veel af van het kindje dat zijn mama niet meer ziet. Eigenlijk is dit vaak **volledig vanuit veiligheid en niet vanuit menselijkheid** beredeneerd... Tegelijkertijd: als een kind onveilig is, is het onveilig. Maar soms doen we mensen en kinderen meer goed door hen samen naar een voorziening te laten gaan en hen tools te geven hoe ze een goede mama kunnen zijn, door hen toe te laten mama te zijn... "Want hoe kunnen ze een goed voorbeeld zijn als mama als ze het zelf niet hebben gehad?" Zouden we het op die manier als jeugdzorg en maatschappij niet beter doen en op die manier dergelijke "Het moment dat mijn kind werd afgenomen, ben ik alles verloren en heb ik alles losgelaten"...

7. Rol als gezinscoach (t.a.v. gezinnen en andere hulpverleners)

Misschien zit vooral daar ook onze rol als gezinscoach, of andere ondersteuner: **naast en voor de mama gaan zitten. Ook letterlijk**, bv. bij gesprekken met een tolk, of met anderen: dan kan je als gezinscoach mee de non-verbale communicatie lezen (en de emoties en houding van de mama zelf beter lezen, ter nuancering van eventuele *hardere* vertalingen van wat ze zegt, of net om te zien hoe bepaalde vertaalde uitspraken van anderen bij haar binnenkomen). [zie ook verder in dit verslag]

Soms moet je **als gezinscoach ook wel op je strepen durven staan t.a.v. andere professionals**: bv. als er een cliëntoverleg is met x-aantal mensen en je bent als gezinscoach de enige die thuis langsgaat, dan is het essentieel om jouw stem te laten klinken "ok, maar ik wil ook dat er naar mij geluisterd wordt, want ik ben de enige die ook in het gezin echt langsgaat".

In diezelfde zin werden voorbeelden benoemd waarbij de hulpverleningsrelatie tussen de mama en de gezinscoach onder druk komt te staan, door **verwachtingen van andere hulpverleners**. Bv. wordt soms aan de gezinscoach gevraagd om als 'veilige persoon' een bezoek te begeleiden (omdat er geen plaats is bij een bezoekenruimte, en het bezoek voor de mama erg belangrijk is). Maar dan kom je soms op het spanningsveld tussen de veiligheid en de relatie met de mama als een bezoek op een gegeven moment niet haalbaar lijkt... Of bv. de gezinscoach mag de mama begeleiden, maar moet dan wel voor een andere professional (bv. consulent SDJ) een verslag maken... In de groep klinkt de wens naar andere professionals en organisaties: als men iets belangrijk vindt (bv. veilig bezoek), dan zouden ze dit ook zelf moeten opnemen en organiseren...

Een ander aspect hierbij, is dat de gezinscoach ook zou moeten kunnen **beschikken over tijd en ruimte**. En dan vooral tijd, want ruimte is misschien niet het issue gelet op het soms outreachende karakter van de aanpak. Het is vaak allemaal erg tijdrovend: het meegaan, ouder en kindje ophalen, ... Het hangt ook vaak zo af van het **mandaat en de werking** over hoeveel tijd een gezinscoach beschikt. Dat bleek ook tijdens de pilootprojecten een groot verschil: gezinscoaches die wel of geen tijd krijgen, bv. om mee te gaan naar een afspraak en daar al dan niet in de wachtzaal te wachten, om rustig een koffie mee te drinken, eens mee naar een pretpark te gaan... Bovendien heeft een gezinscoach soms **meerdere rollen en functies in een organisatie**, en dan komt andere ondersteuning onder druk... "We overschrijden als gezinscoach echt soms onze grenzen..."

8. Belang van samen-werken met ervaringsdeskundigen & meertaligheid & culturele diversiteit

Een ervaringsdeskundige in de deelnemersgroep benadrukt andermaal dat, als we aan een degelijke hulpverlening willen doen, we echt **de handen in elkaar moeten slaan als (opgeleide & niet-opgeleide) ervaringsdeskundigen én opgeleide professionals**. De (niet-opgeleide) ervaringsdeskundige mist soms zekere scholing of schaarste in aantal methodieken, daar waar de opgeleide professionals schaarste ervaren in hun ervaringen. Het is echt belangrijk om als sector hierover na te denken en ervaringsdeskundigen binnen te brengen en hen ook op een rechtmatige manier te verlonen (gelet op het feit dat het erkenning geeft aan hen als ze eenzelfde verloning ontvangen als de opgeleide professionals). De meningen in de groep is wat verdeeld in welke mate hier al kleine of grotere stappen gezet zijn. Wel wordt gewezen op het feit dat **ervaringskennis** nu meer en meer wordt erkend, naast theoretische wetenschappelijke kennis. Het blijven soms weliswaar druppels die nog te snel verdampen... Er leeft wel hoop dat het nieuwe beleid ervaringskennis nog meer gaat valoriseren (een hoopvol signaal daarin is de aanstelling van een ervaringsdeskundige gedurende drie dagen in de Administratie). Het lijkt echt belangrijk voor de welzijnssector om de opgeleide en niet-opgeleide ervaringsdeskundigen meer te omarmen!

Een zelfde nood ervaren sommige deelnemers in de groep rond **anderstalige professionals, en professionals of mensen met ervaringskennis vanuit een bepaalde etnische of cultuur-religieuze achtergrond**. Ook hen moeten we meer omarmen. We moeten zelf als professional ons bewust zijn van ons referentiekaders en onze evidenties, en dus verder kijken dan onze neus lang is. Niet meteen veroordelen of meteen een etiketje geven met alle toeters en bellen, maar nadenken: wat maakt dat dit gebeurt... Dit is een belangrijke stap.

Ook “super zinvol en effectief” is het werken met en **cultuursensitieve ondersteuner**. Het zijn ondersteuners die de taal beheersen (bv Arabisch, Pasjtoe, ...) maar niet als tolk fungeren. Ze kunnen helpen bij thema's waar je op botst rond cultuurverschil. Vaak wordt op hen een beroep gedaan als brugfiguur in een school rond het CLB... Soms komen zo kleine onverwachte culturele verschillen naar boven: bv. ouders die van de school een bepaalde expertise verwachten en zich dan ernstig zorgen maken als ze voor een oudercontact worden uitgenodigd omdat ze vrezen “oei de school weet het niet hoe ze met mijn kind moeten omgaan”, en dan plotsklaps het kind laten veranderen van school... In Leuven bv. kan je als gezinscoach beroep doen op de cultuursensitieve ondersteuners (in de Nomade, onder team Diversiteit), naast tolken en taalhulp... terwijl in niet-stedelijke contexten men vooral beroep moet doen op vertaalapp's...

Werken in en met meertaligheid, vraagt ook wel een **alertheid van de gezinscoach: de taal van de emoties is nog altijd de thuistaal**. Het is soms ook moeilijk om als gezinscoach met een cultuursensitieve ondersteuner of tolk te werken, omdat je bv. niet begrijpt wat er onderling wordt verteld. Daarom is het belangrijk om de hele tijd de lichaamstaal te begrijpen. Een gezinscoach deelt een goede praktijk om een week na een gesprek met de jeugdconsulent en de tolk, een gesprek te plannen met de cultuursensitieve ondersteuner om te checken of alles goed is begrepen...

De workshop wordt besloten met de gedeelde ervaring dat, ongeacht de context (stedelijk of plattelands), men telkens **de impact en effectiviteit van de eigen professie moet bewijzen** (zowel als gezinscoach, als als brugfiguur). Er is duidelijk meer nood aan filmpjes en citaten 😊